سەددام دیکتاتۆرێکی جیاوازبوو…

ئومەد محەمەد فەرەج

دیکتاتۆرو دیکتاتۆریەت واتا حوکمی تاکە کەس و تاکە حیزب. یانی لە سیستمی حوکمی دیکتاتۆریدا، دیموکڕاسی، ئازادی و مافی مرۆڤ وەک پێویست بوونی نییە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا سروشتی کۆمەڵگا ئەوە یەکلائەکاتەوە کە ئایا دەسەڵاتێکی دیکتاتۆر یان دیموکڕاسیخواز لەگەڵ خۆی دەگونجێنێت. بەنمونە سروشتی گەلانی ئەسکەندەناڤیا، بوونی هیچ سیستمی دیکتاتۆری هەزم ناکەن. بەڵام تەواوی گەلانی عێڕاق، واڕاهاتوون کە دەبێت بەزەبرو زەنگ حوکمیان بکرێت. وە کۆمەڵگای عێڕاقی هەرگیز ناتوانێت خۆی بگونجێنێت لەگەڵ سیستەمێکی دیموکڕاسیی و ئازادی ڕەهادا. چونکە بوونی هەر دیموکڕاسیەت و ئازادیەکی ڕەها، بەهەڵە ئیستیغلال دەکەن. بەنمونە: کاتێک دوای داگیرکردنی عێڕاق لەلایەن ئەمریکاوە، بەبێ ئامادەکاری بۆ چونە ناو سەردەمێکی تازەو جیاواز، کە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ گۆڕانکاریەکان.

ئەوا لەناکاو کۆمەڵێک چەمک بۆ میللەت پەخشکران، وەکو: ئازادی ڕادەربڕین، ئازادی تاکەکەسی، مافی ژن، دیموکڕاسی و هەڵبژاردن. ئەمانە زۆر چەمکی جوانن، بەڵام بۆ عێڕاقیەکان تازەبوون، وە چونکە کۆمەڵگاکە هۆشیاریی و ئامادەیی تیانەبوو بۆ وەرگرتنی ئەم چەمکانە، بینیمان دەرەنجامەکە بەو جۆرەیە کە، لایەنگرانی حیزبە سیاسیەکان بە بیانوی ئازادی ڕادەربڕین هەرچی سوکایەتی، قسەی قێزەون و تەشهیرە بەیەکتری دەکەن. هەروەها کەسانێک ئازادی تاکەکەسیی بەوە تێگەیشتوون، کە لەشوێنە گشتیەکان کردەوەی نائەخلاقی بکەن، کە ئەمەش ئادابی گشتی تێکدەدات. هەروەها حیزبەکانیش بەوجۆرە لەدیموکڕاسی تێگەیشتوون کە هەرچەندی توانییان تەزویر لەهەڵبژاردنەکان بکەن و کاتێکیش دۆڕان ئەوا هێزی چەکدار ببەنە سەر بارەگاکانی یەکترو یەکتر تیرۆر بکەن. لەسەردەمی سەددام حوسەیندا ژیان بەجۆرێکیتربوو، سەددام زۆر باش سروشتی کۆمەڵگای خۆی خوێندبویەوەو لەوە تێگەیشتبوو کە بە دیموکڕاسی ناتوانێت حوکمی ئەم میللەتە بکات، چونکە ئەگەر زیاد لەپێویست ئازادی بەم میللەتانە بدات و بەی شل بکات ئەوا میللەت لەناو خۆیاندا بەڕووی یەکترو بەڕووی دەسەڵاتیشدا دەتەقێتەوە. بۆیە سەددام بە زەبروزەنگ حوکمی دەکردو کۆنتڕۆڵی تەواوی پێکهاتەکانی عێڕاقی کردبوو. کەس

نەیدەوێرا باسی ناکۆکی بەینی شیعەو سوننەو کوردو عەرەب بکات. بەڵێ ئەگەرچی بۆ کورد باش نەبوو، بەڵام بەگشتی سەددام پیاوێکی ئاقڵ و سەرکردەیەکی بوێرو بەهەیبەت و لەهاتوو بوو، وە لەوە تێگەیشتبوو کە، گەورەترین کێشەی نێوان عێراقییەکان بابەتی مەزهەبییە لەنێوان سوننەو شیعە.

هەروەها بابەتی قەومیە لە بەینی کوردو عەرەب. ئەم بابەتانەش زەمەنێکە وەکو قومبەلەی تەوقیتکراون هەر ماوە ماوە دەتەقنەوەو ئاشتەوایی کۆمەڵایەتی تێکدەدەن. بەڵێ سەددام لەوە تێگەیشتبوو کە ئەم کێشانەی بەینی پێکهاتەکان وەکو زەرابەکی بەگەن وان، ئەگەر ئازادی بەم پێکهاتانە بدرێت و سەرکوت نەکرێن ئەوا سەری ئەم زەرابە لادەچێت و پیسی و بەگەنی ئەم زەرابە بەتەواوی عێراقدا بڵاودەبێتەوەو ئاشتی و ئارامی لە تەواوی وڵات تێکدەچێت.

بەڵێ سەددام حوسێن وتبووی کێشەی بەینی پێکهاتەکانی وەک، کوردو سوننەو شیعە وەکو زەراب و قومبەلە وان، تەنها منیش سەری ئەم زەرابەم داپۆشیوەو ئەڵقەی ئەم قومبەلەیەم گرتووەو ڕێگە نادەم بتەقێتەوەو دەیان جاریش تەقینەوەکەم پوچەڵ کردۆتەوە. وە کاتێک من نامێنم سەری زەرابەکە لادەچێت و قومبەلەکەش دەتەقێتەوەو بەگەنی زەرابەکەو پەشکی قومبەلەکە تەواوی عێراق دەگرنەوەو ژیانی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی بەتەواوی تێکدەچێت. تەبعەن سەددام تەنها بە زەبرو زەنگ و حوکمێکی توند توانی بۆ ماوەی دەیان ساڵ ئەم کێشە گەورانە خەفە بکات وە هیچ ڕێگەچارەیتری نەبوو، لەنێوان خراپ و خراپترو خراپترینەدا، ئەو خراپی هەڵبژاردبوو. ئەگینا سەددام لەناخەوە کەسێکی دیکتاتۆر نەبوو، وە کەسێکی زۆر دڵسۆزبوو بە میللەتانی عێراق و وڵاتەکەی. سەددام ناچاربوو بەزەبری هێز کێشەی بەینی پێکهاتەکان خەفە بکات، وە سەددام مەترسی نەبوو بۆ سەر ژیانی هەرکەسێک، کە تەداخولی سیاسەت و بابەتی بەینی پێکهاتەکان نەکات و سیخوڕی لەدژی وڵاتی خۆی نەکات. هەر کەسێک ئەم شتانەی نەکردبایە، ئەوا ژیانی ئەوکاتی عێراق بۆ ئەو کەسە بەهەشتبوو. چونکە سەددام میللەتی خۆی زۆر بە باشی دەژیاندو هەموو خزمەتگوزارییەک بەردەستبوو، کارەبای ٢٤ سەعاتی هەبوو، جادەو ڕێگەوبان زۆر باشبوون، ئاوی پاکی خواردنەوە هەبوو، سیستەمی تەندروستی زۆر لەئێستا باشتربوو، یاساو دادپەروەری و یەکسانی زۆر لە ئێستا باشتر بوو، ئابوری عێراق هێندە باش بوو، تەنانەت لە هەشتاکان خەڵکی وڵاتانیتر دەهاتن لەعێراق ئیشیان دەکرد. بەڵام ئێستا ئەمە پێچەوانە بۆتەوەو بەهۆی نەمانی سەددام و هاتنە سەرحوکمی کەمەڵێک

تیرۆریستی سوننی و شیعیی و مافیای کوردی.

سەدان هەزاری وەکو ئێمە دەربەدەرکراون و وڵاتی خۆمان لێ حەرام کراوە. ئەگەرچی عێڕاقی هەشتاکان وەکو ئەوروپای ئێستا پێشکەوتووبوو، کەچی بەهۆی نەمانی سەددام وڵات پەنجا ساڵ بەرەو دواوە گەڕایەوە. بۆیە لەسەر ئەم بەراوردو بنەمایانە، دەڵێم سەددام لەهەموو سەرکردەکانی ئێستای عێڕاق و کوردستان باشتربوو. سەددام باڵی کێشابوو بەسەر دەیان کێشەداو کەس نەیدەوێرا کێشە گەورەکان بتەقێنێتەوە. تەنانەت دۆناڵد ترامپ سەرۆکی پێشوتری ئەمریکا کە گەورەترین دوژمنی سەددام بوون. وتی: دەزانن سەددام چی شتێکی زۆر بەباشی ئەنجام دەدا؟ ئەو تیرۆریستەکانی دەکوشت، سەددام کەسانی تێکدەری ڕێک دەکوشت. سەددام ئەم کارەی زۆر بە باشی دەکرد. وە مافی□کانی پێنەدەدان، ڕێگەی پێنەدەدان قسە بکەن، ئەوان تیرۆریستن و تەواو بڕایەوە. هەروەها ترامپ تەقریبەن هەمان ئەو قسەی سەددامی بەشیوازێکیتر دووبارەکردەوەو وتی، ئێستا خراپەکاران و تیرۆریستان عێڕاقیان شێواندووە. وە عێڕاق بووە بە بەرهه□مهێنەری تیرۆریستان. ترامپ وتیشی، ئەگەر ئەتەوێت ببیت بە تیرۆریست ئەوا بڕۆ بۆ عێڕاق. ئەمانە قسەی سەرۆکی ئەم وڵاتەن کە سەددامیان ڕوخاند بەپاساوی دیکتاتۆریی بوون، کەچی ئێستا خۆیان پەشیمانن و ددان بەوەدا دەنێن، کە سەددام لەئەوان باشتر توانیبووی کێشەکانی عێڕاق خەفە بکات. تەبعەن ترامپ کە وتی تیرۆریستەکانی دەکوشت و سەرکوتی دەکردن، مەبەستی هەموو ئەو سیاسیی و سەرکردانەی ئێستای کورد و سوننەو شیعەبوو، کە ئێستا حوکمی عێڕاق دەکەن و وڵاتیان کردووە بە کارگەیەکی زەبەلاح بۆ بەرهه□مهێنانی تیرۆریستان. بەڵام هیچ کام لەئەوان نەیاندەوێرا لە ترسی سەددام سەر بەرزبکەنەوە

•

•

•

•